

SİYASİ İSTİKRARSIZLIKLAR ÜLKESİ IRAK (2)

SONER DOĞAN

Referans için: Doğan, Soner. "Siyasi İstikrarsızlıklar Ülkesi Irak-2", İNSAMER Analiz. 12.09.2022.

Analiz

Irak'ta 10 Ekim 2021 tarihinde yapılan son seçimlerin sene-i devriyesi dolmak üzere ve henüz yeni bir hükümet kurulabilmiş değil. Daha önceki yazımızda¹ Irak'taki seçim sonrası hükümet kurulamama ve siyasi istikrarsızlık durumunu ele almıştık. Bu yazıda ise Mukteda es-Sadr'ın aldığı siyasetten çekilme kararını ve buna bağlı olarak ortaya çıkan siyasi kriz durumunu inceleyeceğiz. Mukteda es-Sadr'ın liderliğini yaptığı Sadr Hareketi 73 milletvekili ile 10 Ekim 2021 tarihinde yapılan seçimden birinci parti olarak çıkmış, fakat aradan 11 ay geçmesine rağmen ülkede hâlâ hükümet kurulamamış ve bu süre zarfında birçok

siyasi kriz yaşanmıştır. Bu süreçte Sadr'ın hamlelerinin Irak siyasetini etkilemeye devam ettiği de açıkça görülmüştür. Haziran 2022'de Sünni ve Kürt gruplarla hükümeti kuramayan Mukteda es-Sadr, Sadr Hareketi milletvekillerinin parlamentodan istifasını sağlayarak erken seçime gidilmesi için çağrıda bulunmuş, temmuz ayında da siyaseti bıraktığını açıklamıştır. Fakat daha sonra yaşanan gelişmeler onun siyaseti bırakmadığını, bilakis Irak'taki en güçlü dinî-siyasi figür olarak ortaya çıktığını göstermiştir. Son olarak 30 Ağustos'ta yaptığı açıklamada Sadr, siyaseti bıraktığını bir kez daha söylemiştir. Irak siyasetinde

güçlü bir dinî-milliyetçi figür olan Mukteda es-Sadr, kendisine bağlı kesimleri kolayca sokağa dökülebilmektedir. Örneğin 2016 yılında İbadi hükümetinin yolsuzluklarına ve politikalarına karşı kendisine bağlı grupları sokakta gösteri yapmaya çağıran Sadr, 2018 yılında da Adil Abdulmehdi hükümetine karşı yapılan sokak gösterilerine destek vermiş ve hükümetin istifa etmesini sağlamıştır. Geçtiğimiz haftalarda taraftarlarından yine sokaklara çıkmalarını isteyen Mukteda es-Sadr, Irak siyasetinde ne kadar etkili bir figür olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Sadr yanlıları Meclis, Başbakanlık Sarayı ve Yeşil Bölge'ye girmiş ancak Irak güvenlik güçleri olaylara müdahalede yetersiz kalmıştır. Bu yaşananlar aynı zamanda Sadr'ın hem toplum hem de güvenlik güçleri içerisindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Bu süreçte Sadr'a bağlı Saray al-Salam adlı silahlı milislerin İran destekli Haşdi Şabi Şii gruplarına karşı düzenledikleri saldırılar, onların ofislerini ve binalarını yakmaları, Irak'ı yeniden bir iç savaşın eşiğine getirmiştir. Olaylarda en az 30 kişinin hayatını kaybettiği, 700'den fazla kişinin de yaralandığı açıklanmıştır. Bu noktada, Sadr'ın bu çağrısının Bağdat (Yeşil Bölge) dışına taşması hâlinde özellikle Basra gibi güney vilayetlerde çok daha vahim bir durum ortaya çıkabileceğini de ayrıca belirtmek gerekir. Zira hâlihazırda zaten istikrarsız bir durumun hâkim olduğu; yolsuzluk, organize suçlar ve aşiretler arası çatışmaların yaşandığı bu bölgelerde, yeni bir kaos dalgası mevcut durumu daha da kötüleştirecektir. Mukteda

es-Sadr'ın taraftarlarını sokağa çağırmasının arkasındaki en önemli sebeplerden biri, Iraklı Şii dinî mercilerden Ayetullah Kazım el-Hairi'nin sürpriz istifası ve takipçilerine İran dinî lideri Ayetullah Hamaney'i takip edilmesi gereken rehber olarak göstermesidir. Hairi'nin bu açıklamasını kendisinin meşruiyetine ve dinî otoritesine karşı bir darbe olarak nitelendiren es-Sadr, Irak'taki Şiilerin en güçlü ve tek meşru temsilci olmak ve bu temsiliyeti de devleti yönetmeye taşımak istemektedir. Mukteda es-Sadr, Irak'taki Şii siyasi hareketin önemli liderlerinden ve aynı zamanda babasının da hocası olan Ayetullah Muhammed Bakır es-Sadr'ın damadıdır. Sadr'ın babası Muhammed es-Sadr ise, 1990'lı yıllarda Irak'ta Şiiliğin yeniden güçlenmesine öncülük etmiş ancak 1999 yılında Saddam Hüseyin rejimi tarafından öldürülmüştür. Mukteda es-Sadr da hem 2003'teki Amerikan işgaline karşı duruşuyla hem de İran destekli Şii gruplara karşı çıkması ile dinî ve siyasi anlamda Irak'taki etkin güçlerden biri hâline gelmiştir. Özellikle 2003-2004 yıllarında Ncef'te ABD güçlerine karşı savaşırken ülkedeki Şii grupların desteğini alan es-Sadr, 2006 yılında Mehdi Ordusu'nu kurarak Irak'taki egemenliğini ve etki alanını daha da genişletmiştir. Sadr'ın babası öldürüldüğünde onun varisi olarak gösterilen Ayetullah Kazım el-Hairi'nin 29 Ağustos'ta yaptığı açıklama ile dinî otorite olarak sahneden çekilmesi ve takipçilerini de İran dinî lideri Ayetullah Hamaney'e yönlendirmesi bu sebeple Mukteda es-Sadr'ı kızdırmıştır. Hairi'nin bu açıklamasından sonra siyaseti bıraktığını

söyleyip destekçilerini sokaklara çağırarak güç gösterisinde bulunan es-Sadr, böylece etkin ve meşru bir dinî lider olduğunu göstermek istemiştir. Bu sayede kendisini boşa düşürmek ve gücünü sınırlamak isteyenlere karşı da güçlü bir mesaj verdiğine inanmaktadır. Irak siyasetinde İran ve onun desteklediği Şii örgütlerin etkisini kırmaya çalışan Mukteda es-Sadr, bu duruşu ile ülkedeki birçok kesimin desteğini almakta ve Irak milliyetçiliğinin yapı taşlarını döşemektedir. Ne var ki Sadr, pek çok kesim tarafından Irak'taki çözümsüzlüğün de adresi olarak gösterilmektedir. Yaşanan şiddet olaylarından sonra Yeşil Bölge başta olmak üzere destekçilerinin sokaktan çekilmesini isteyen Sadr, hükümetin kurulması ve erken seçime gidilmesi dışında bir çözüm önerisi sunmamıştır. Erken seçim için parlamentonun toplanması ve karar alması gerekse de henüz taraflar arasında bu yönde bir uzlaşma sağlanamamıştır. Ayrıca mevcut kaos ve çatışma ortamının devam etmesi durumunda istifa edebileceğini açıklayan Başbakan Mustafa el-Kazimi'nin böyle bir adım atması da ülkeyi iyice istikrarsızlığa sürükleyecektir. Mukteda es-Sadr, her ne kadar siyaseti bıraktığını açıklasa da daha önce olduğu gibi yeniden siyasete dönecektir. Buradaki soru, onun muhalif bir figür olarak mı, yoksa iktidarı ele geçirecek bir güç olarak mı geri döneceğidir? Irak siyasetinde yaşanan son olaylar Mukteda es-Sadr'ın görmezden gelinemeyecek ve kolaylıkla pasifize edilemeyecek bir güç olduğunu kanıtlamıştır. Önümüzdeki süreçte

de Sadr'ın parlamentonun feshedilmesi ve erken seçime gidilmesi için baskı yapacağı tahmin edilmektedir. Çünkü sadece kendi tabanından değil diğer kesimlerden de destek gören es-Sadr, Irak'ta yükselen milliyetçilikte önemli bir yere sahiptir. Özellikle ülkedeki İran etkisinin kırılması için mücadele eden Sadr'ın çağrısı sonucu Irak'ın birçok şehrinde Kasım Süleymani'nin posterlerinin yakılması, İran destekli grupların ofislerinin basılıp ateşe verilmesi ve İran'ın ülkeden çıkması için yapılan gösteriler, bu anlamda önemli gelişmelerdir. Diğer taraftan es-Sadr, bu tür çıkışlarla ülkede yeni bir iç savaşın da kapısını aralamaktadır. Oysa ki bir Şii-Şii savaşının yaşanması Irak'ın tamamen çökmesine neden olabilir. Böyle bir duruma meydan vermemek için kardeş kanının dökülmesini yasaklayan Ayetullah Sistani'nin çağrıları bu noktada oldukça önemlidir. Genel olarak Irak'ta seçimler sonrasında yaşanan siyasi istikrarsızlıklar yaklaşık beş-altı ay içerisinde çözülürken, son seçimin üzerinden çok daha uzun bir süre geçmesine rağmen hâlâ hükümet kurulamamıştır. Irak'ta hükümet kurma çalışmaları şu an İran destekli Şii Koordinasyon Çerçevesi (Coordination Framework) tarafından yürütülmekte fakat herhangi bir ilerleme sağlanamamaktadır. Bu süreçte Mukteda es-Sadr'ın aldığı son kararlar da ülkeyi büyük bir çıkmaza sürüklemektedir. Zira Sadr destekçilerinin yeniden sokaklara dönmesi, ülkedeki mevcut krizin daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca halk ile güvenlik güçlerinin veya İran destekli milis gruplarının karşı karşıya gelmesi de Irak için

Sonnotlar

- 1 Soner Doğan, "Siyasi İstikrarsızlıklar Ülkesi Irak", İNSAMER Analiz, 29.07.2022, <https://www.insamer.com/tr/siyasi-istikrarsizliklar-ulkesi-irak.html>